

AURKIBIDEA

VIII

UMOREZ - De Humor

98. Irakurle batekin gatz-ozpinduzko alkarrizketan	465
99. Nahi ez duguna falta denean	468
100. Letra gozoak dorrepeko asto janari	472
101. Umore beltzetik	476
102. Usteak	481

—Hi, jende, lehenguskoa, zuretzat.

—Zer lehenguskoa?

—Ezkererako literatura sinilara eta pikardiarerako literatura iburitu jatan. Hots, bihar jok, siritotatuen gehiagi berria berik. Zk. ez dagok bizimodu zertan inagutia, beru be gaitia zingutia denez. Baina berriag baina nork be kontatzen duz da? Petre ta Maria?

—Petre ta Maria?

—Bai, Ez dakit al?

*Petre ta Maria,
andra bi badira,
haren familia
eta ezker hobia,
Ezkeren partera
erdutzen da.*

VIII UMOREZ De Humor

—Iñaki entzun izan hnt, holako zerbait.

—Bai? Holako zerbait bakarrik? Bai, denoaz, Eizkeren be pikardiarerako badirra deno-urruko.

—Orduan, «literaturatik literaturera» zerizan artikulu gastatu izan?

—Bai horixe! Izan be, eskeraz, hertsolariek apate, baizken be zotimodu inbi dok erki-ibituen ez, nork penitentiako leza be hotskerik bilatuko zank? Literaturak, euzen gaitern, inbi-0 gait etia arpa zelua berik, jai jakok!

—Hi, baizka, jakik Eizkeren bera be abadia zok.

—Bai, baina jatorra.

—...?

—Bai, jatorra, musian musua emetigo lekitian, eta be leri dorrinaz nundik sartuko dabilena. Iza, hok ondo dakik agikeraz dorrina gehiagi ez-ibitu daiz, bestiakorinen on-aren.

—Buzna, buzno! Baina berakokozik be buzokagi.

—Baina ximplekeria gehiagi.

—...?

IRAKURLE BATEKIN GATZ-OZPINDUZKO ALKARRIZKETAN

—Hi, Juaito; lehengunekua, zoragarria.

—Zer lehenguneko?

—Euskerazko literaturan aurkitzen dan pikardiazkoarena. Ederra iduritu jatan. Hola bihar jok, seriotasunez gehiegi larritu barik. Ze, ez dagok bizimodua zertan mingostu, berez be nahikoa mingotsa danez. Baiña urrengo batian neuk be kontatuko deua-daz hiri Petra ta Mariarenak.

—Petra ta Maria?

—Bai. Ez dakit ala?

*Petra ta Maria,
andra bi badira,
haren familia
ezta askoz hobia.
Eibarren gazteria
ondatzen doia.*

—Iñoiz entzun izan juat, holako zerbait.

—Bai? Holako zerbait bakarrik? Ba, urrenguan kantatuko deua-daz. Eibarren be pikardiazkoak badirala demostratzeko.

—Orduan, «Maitasunetik lizuntasunera» zeritzan artikulua gustatu jan?

—Bai horixe! Izan be, euskeraz, bertsolariak aparte, hainbeste sotanadun ibili dok ezkribitzen eze, nork pentsatuko juan ba holakorik bilatuko zanik? Literaturak, ezti az gainera, holako gatz eta ozpin saltsa barik, jai jaukak!

—Hi, baina, jakik Etxepare bera be abadia zala.

—Bai, baiña jatorra.

—...?

—Bai, jatorra; musian musua emongo leukiana, eta ez beti dotrinia nundik sartuko dabillena. Eta, hik ondo dakik euskeraz dotrina gehiegi ezkribitu dala, bestelakoaren ondoan.

—Bueno, bueno! Baina bestelakorik be bajaukagu.

—Baiña xinplekeria gehiegi.

—...?

—Hara; neuk esango deuat; euskal literaturarekin badakik zer gertatu dan?

—Zer?

—Ondo bizitzen ikasteko liburuak ezkribidu biharrian, sotanadun jente horrek, «Ondo hiltzen ikasteko liburua»k pillaka. Nor zuan aintziñako zuberotarra, «Ontsa hiltzeko bidia» ezkribidu ebana?

—Tartas.

—Tartas? Ederra postria! Nekez bizi ondorean, ondo hiltzen ikasteko bidia. Baina, nik badakik zer esaten dodan?

—Zer?

—Ontza hiltzeko bidia, Eibarko eskopetia. Ze, bizitza petral honetako ontsa eta basoko ontza, daroiagun bizimodua daroiagula, bardin txamarrak diralako.

—Hori dok filosofia.

—Ez, zera..., hiria dok oillo-sopia.

—Hik esaten dituk esatekoak. Tira, tira!

—Zer tira ta zer bultza. Gehiago be esango najeukek.

—Oindiñok be gehiago?

—Bai. Hara, Euskal literaturarekin pasatu dana badakik zer dan? Aberastu biharrez, aberasteko nobelak bihar zirala, eta gaizki konprenditu; eta nobelak ezkribitu biharrian, nobenak ezkribitu zirala.

—Ixo, ixo! Gehitxo dok hori. Dana dala, nobenak, demonio-keriekin amaitzen lagunduko juen.

—Horixe falta genduan bakarrik! Oin hi be hasiari demoniñoekin sinisten duala esanez.

—Dana dala, hi bertsolari zalia haizenez eta Txirritarekin bat etorri; gogoratu adi berakin.

—Txirrita: ha bai aparta, zabalez eta zentzunez, gizon patxarazkoa.

—Harena dok ba:

*Albaiteruen salan
demoniño hartatn
demoniñozko estropozu bat
egin nuen bertan,*

*demoniñuak hemen,
demoniñuak han,
demoniñuak non nahi
gorputzaren bueltan,
demoniñuak sasoi zeukaten
demoniñuetan.*

Eta ez deritxok albaiteruan sala, bere milla demoniñokerirekin, Euskal-Herri guztira zabaldua dala?

—Iño!; ointxe esan deustak esatekoa. Banajoiak hire ondotik, holako mozorroren batekin kutsatu baino lehen.

. . .

Entre las características del humor placentino y eibarrés entra el juego de palabras y tergiversaciones de las mismas en el diálogo, y así me resultó días pasados, en el transcurso de un diálogo abierto entablado con un lector asiduo, en torno a mi último artículo sobre la picaresca de nuestra literatura.

Según su irónica manera de analizar las cosas, sostenía que en euskera se han escrito excesivos libros con consejos sobre la preparación para aprender a morir bien, cuando se preferían consejos guías para aprender a vivir mejor. Y, hasta para enriquecer nuestra literatura, debido a alguna mala interpretación, en lugar de escribir novelas se habían escrito novenas. En todo caso, ahora va tomando un giro más favorable y popular con temas también populares. No le gustó lo edificante que resultaban aquellos consejos del bien morir ahuyentando los demonios del alma, y ante tal argumento y al escuchar la famosa estrofa del popularísimo Chirrita, reaccionó para salir huyendo, antes de ser contagiado por ese endemoniado y apestante virus, como alma que se lleva el demonio.

1977 - V - 2

NAHI EZ DUGUNA FALTA DENEAN

Plaentzian eta Eibarren, lanari, beharra (biharra) deritzaio; zeren bizitzeko beharrezkoa ez balitz inork ez luke egingo.

Bi herriok beren historian oso langileak izan badira ere, hauetan ere, beste edonun bezala, inork ez du nahi lana egiterik; baina, beharra... Orain, krisis garaian gaudelarik, inork nahi ez zue-na ere falta zaigu. Ez da gauza goxoa nahi ez dena ere falta izatea.

Baina herri hauetan falta ez dena, zera da, humorezko filosofia berezia. Lehengo esaldiak oroitzuz eta egungo gertaldietatik berrituz, bada oraindik ere zirikadetarako ahalmenik.

Gure egunotako doinuz holakoak entzuten dira:

—Biharrakin (lanarekin) gaizki gabillaz —zion plaentziar baktek besteari. Eta bestearen erantzuna:

—Ba, gu; egin ezinik.

—Ez dok izango! Kasik guztiak dabillaz gaizki eta zuek egin ezinik?

—Bai ba; egin ezinik, ez daukagulako.

—Biharrik eza, baltza dok.

—Biharrik ezak ez najok bildurtzen; txarragoa dok dirurik eza.

—Hori ez dok ezer. Ni oraindik txartuago nagok.

—Txarrago? Dirurik eza baino txarragorik ezer ba ete dagok?

—Bai.

—Zer?

—Zorrak.

Baina honentzat ere, gure filosofian bada erremediorik. Askok Urkin enterratuaz ordaintzen dituzte, larrialdieri aurpegia emanaz mundu honetan bardintzera heltzen ez badira. Gainera, zintzoena izan leike zorduna. Honegatik, Toribio Etxebarriak honako esaldi hau agertzen digu *Ibiltarixanak* liburu bikainaren 185. orrialdean: «Munduko ondrauak, zorrak, zaharrak badira ahaztu! eta barriak diranean, itxaro zahartu arte».

Plaentziako bihurtze batek, Gabonetako loterian, mila pezeta jokatu zituan numero batera, lagun bati esanaz: «Gorduak urtetzen bajostak milloi mordukoa izango dok eta nik orduan barre egingo jotsat krisisari».

—Ta...? Nora joango haiz bizitzera? Alikantera, Kanariasera, Balenziara...?

—Ni, Eibarrera.

—Eibarrera?

—Bai. Ze, Eibarren beti dabik hego-haizia.

Autubatzailiak pizteko ere oso onak izaten dira krisis garaia. Elkarren berri jakin nahiez irrikitzen ibiltzen direnik aski izaten da. Baina, zaharrak berri, autubatzailien amorragarri. Lanaren gora-beherazko galdez Plaentziako ugazaba batenga joan zan bati hara nolako erantzuna eman zion:

—Esportatzen hasiak gaituk.

—Zer?

—Txirtxil (kirker) kaiolak eta tronpak.

—Kontxo, kontxo! Orduan, dibisaz kobratuko dozue, ez dok?

—Ez. Trukean, perrejilla toneladaka eta hiru puntako txorizuk.

Krisis hoiak berekin dituzten estuasun eta larrialdiak. Euskarazko esaera zaharra da, «Mikaela ta Peru bitxi; haserre diranean, diru gutxi».

Bakoitza bere zoroak darabi; baina mundua eta mundukoak, diruak.

—Zer, Kalisto? Ez daukak aurpegi onik. Ondoez itxura daukak.

—Ez, ez nabik ondo. Oraintxe natok medikuagandik.

—Da? igarri deuk?

—Ia bai.

—Ia...?

—Bai; hamar duro najeukazen eta zortzi kendu jeustaz.

Langile «Konbenioak» direla ta, goi eta behekoiei komeni zaiena ezin erabakirik zebiltzan. Bizitzako beharrak guzientzat berdinak izanik ere goikoak eta behekoak ezin berdindurik. Beste ezer ez dutenak, humorea edukitzea ez da gutxi. Eta humorea behar ere legezko eskubideen alde oihuka jardutzeko. «Berdintasunaren alde. Gora behekoak! Behera goikoak!».

Behin, kaiñoi fabrikan konpondu eziña zebilen eta nagusi eta langileen artean «Delegado de trabajo» agertu zen, gertakizunen agiria jaso nahirik. Baina «delegado»aren aurrean ere aztabaidak sortu ziren. Eta, biharginen aldetik joan zen Arostegi delako batek, bere beroaldian:

—Zuek jauntxuok, jota garbitu egingo zaitugu!

—Ipini hori be agirian —esan zion nagusietako batek delegadoari.

Baina, Arostegik, esanez damutu gabe, laster asko erantzun zuen:

—Bai, baina jaboia kin.

Izan ere, Plaentzian ez dira zikin zaleak. Horregatik batek esaten zuen, bera oso «alabatua» zela. Bai horixe, zortzi alabaren jabe zenez.

Turkuan semeak esan zidanez, gu eibartarrok beti plaentziarren inbidiaz bizi ginela, Plaentzian plaentziarrak maioria diralako, eta Eibarren eibartarrak gutxien.

Bai. Gure mundu hau galdua da. Orain gogoratzen naiz meza nagusi ostean izan zen elkarrizketaz. Amerikanoak «Apolo» zeritzan koetea ilargiruntz bidali zutela eta itzuliko ote zen zalantzaz:

—Joan bai, joan egin dituk, baina kostako zaiek berriz lurrera itzultzea.

—Zergatik? Orain arteko koete guziak ondo etorri bai dituk.

—Oraingoan kostako zaielako mundua billatzea. Zeren, apaiak sermoian esan duenez, mundu hau galduta omen zegok.

* * *

El sentido del humor constituye una virtud nata, en algunos individuos más desarrollado que en otros. Pero hay lugares que son más propensos que otros. En el medio ambiente de los mismos se percibe que los habitantes están más predispuestos para el humor, incluso se llega a establecer como un ejercicio recreativo. Así viene a ser en Placencia y en Eibar. Y no digamos lo que ocurre entre los vecinos de ambos pueblos cuando entablan sus conversaciones. Entonces, entre bromas y veras, a menudo se pierde hasta la noción de la seriedad. Puyazo va y puyazo viene, así se entienden mutuamente un eibarrés y un placentino. Una de las pruebas más evidentes del sentido del humor es, por ejemplo, saber bromear hasta en situaciones adversas. Es decir, hasta en los momentos en que el propio humorista se halla arrastrado por las dificultades de la vida. Como prueba de ello, en el texto euskérico recojo unos cuantos chascarrillos, la mayoría muy recientes, que fueron creados y difundidos en ambos pueblos en torno a esta crisis económica que padece la industria metalúrgica.

En mis libros *Zirikadak* (1960) y *Eztenkadak* (1965) recogí una buena muestra de nuestra picaresca y socarronería, para dejar bien plantado este humor tan nuestro. Placencia, más que Eibar, es un arsenal de humor, y no de armas. Y le hubiera venido mejor el nombre de «Placencia del Humor». Seguro que hasta Vargas, el Hidalgo de Soraluze hubiera aceptado, porque de otro modo resultaría menos veraz el descubrimiento de América por Colón, según Vargas placentino y ni qué decir, dotado de buen humor.

He aquí otra muestra en vascuence, recogida un poco al azar, durante este período de crisis. Desde aquel que del trabajo tan poco deseado, pero necesario para ganar el sustento, dijo: «Quién hubiera creído que nos había de faltar hasta lo que no queríamos»; de ahí hasta la preocupación del que medita sobre la suerte de los astronautas del Apolo, que no podrán dar con la tierra, porque este mundo está ya perdido, según declaró el cura en su sermón.

LETRA GOZOAK DORREPEKO ASTO JANARI

Gu haurrak ginenean esaten zenez, eskoletan astabelarriak jartzen zitzaizkien alperkeriaz ikasterik nahi ez zutenei eta heziketan atzeraturik zebiltenei. Eskolak ikasteko, ez dut uste pedagogiazko sistema onena izango zenik; gu behintzat, izutzen ginen egunen batean norbere buru gainean astoaren belarri handiak ikusiko ote genituenez. Ez zen gutiagorako.

Anaitasuna aldizkariaren azken orrian bada «Urrezko astabelarriak» deritzan sail bat. X. Kintana eta konpañiak hara eramaten dituzte euskalgaiztoz edo izkribakeraz astakerizkoak argitaratzen dituzten lan eta egileak. Baina, urrezkoak izategatik edo, jendeak ez dio lotsarik, eta astakeriak hor-hemen eta non-nahi jarraitzen dute. Eta, inoiz, nork ez ote dugu bertarako haina meritu irabazten?

Karmel aldizkarian ordea, gauzak goxoagoak dira. Karmel-goek, astakeriak «Letra gozoak» deritzan sailera eramaten dituztenez; 1975eko laugarren zenbakia lekuko.

Dena dela, euskal literaturagintzan bada non dibertitu. Bai horixe!

Astakume gozoari letra gozoak, hara zertan diren. Uz dezaio-gun Dorrepeko bertsolariari bere erara kontatzen. Baina alde zurretik, zera agertu behar dugu, Dorrepe Eibarko bazkune bat dela, jan-edanak, jolasak eta erara datorrenean datorrena lagun artean alai igarotzeko asmatua eta egina. Holako beste elkarte batzuk baino zoriontsuagoa, noski, zeren bere bertsolari kronikagile bat ere badu Dorrepek: Segundo Iturralde adiskidea. Ber berak hola adiaraziko digu:

*Badakizute elkarte orrek
«Dorrepe» duala izena,
ta esan bezela neu're
ango bazkide naizena,*

Bestelako berezitasunik ere badu Urkuzuko Dorrepe delako honek:

*Baztartxo bat politagorik
ez da izango ludian,
egia da ta ni ez nago
au esan beldurrian,
ta bi sukaldari berdingabeak
gure Bizkai ta Julian
ara esan beren izenak
iñor bazegon dudian.*

Egia esan, ni ez naiz sarri joan Dorrepera, baina bertan eman ditudan ordu atsegin haiek laburrak izan badira ere ez zaizkida berealakoan ahaztuko. Eta, irakurleok, Bizkai sukaldaria zein bikaina den gero jakingo duzute. Orain, entzun edo irakur Dorrepeko bertsolariak agertzen digun humorezko toki osasuntsua:

*Gure arteko gauzak esaten
ez dago zertan lotsatu,
ta ez nuke nai erdibidean
gelditu edo lo artu,
neu umore txarreko junda
antxe egiten naiz gozatu,
juen Dorrepera nai dunak
bere gorputza osatu.*

Euren arteko gauzak esateko lotsarik ez dutenez, bertan egin zuten astakume jana ere zergatik ez agertu? Horretarako dute Segundo bertsolari; eta hain gozoa zegoen astakume erriari buruzko bertsoak ezin zuten aurkitu Karmel aldizkariaren «Letra gozoak» saila baino toki egokiagorik (ikus, Karmel, 4-1975, 32 orr.).

*Asto jana dala ta eztala
nua zerbait esatera,
apari artako kontuak
emen nai ditut atera,
kerten asko bildu giñan
asto koxkor bat jatera,*

*neuk sekula ez det ikusi
ainbeste asto batera.*

*Lau illabete zituala astoak
Bizkai zebillen esanez,
baiña geitxuago zeuzkan
geroztik entzun dedanez,
guk azkenian astoa're jan
geu aundiagoak geranez,
aiñ pozikan bizi zan ura
amari esnea edanez.*

Eta zintzo aitortuko zuen:

*gu kupira gabe saya giñan
bai gizon ta emakumeak;
oraintxe erruki ditut nik
inguruko astakumeak.*

Gainera, astoaren biografia ere egiten zigun. Hara bere xehe-
tasunak:

*Egi-Zarre baserrian jaiota
Egi-Zarre bertan azia,
astotxo ark bazeukan
inork ez bezelako grazia,
txiki-txikitatikan brinko
eta arrantza eiten ikasia,
eman zitzaion errematia
etzeukan ark merezia.*

Azkenean, hara hemen, letra gozoetan, haragi samur eta go-
zoagoaren berri:

*Apari artan gu danok
gogotik giñaden zaildu,*

*izan ere hainbeste jatun
Dorrepen giñan bildu,
bere aragi eta ezurrak
danak genduzen maspildu,
orduán arrantzaz asitakoak
oraindik ez dira ixildu.*

*Izan ere aiñ zegoan goxoa
ta aiñ zegoen samurre,
oraindik askok esaten dute
jango nuke nik gaur're,
danok gorri-gorri eginda
orduán ez giñan asarre,
urrena ere beste bat ekarri
Jose Luis Egi-Zarre.*

Hau hola delarik, asto salerosketan ibiltzen diren ijitoek ez ezik, astoen jabe direnak ere jakin bezate beren ekonomia bideak eraberritzeko.

Baina, belarriekin zer egin ote zuten? Ia urrengo batean Segundok bertsoz kontatzen digun belarriak eraman zuten burubidea.

* * *

En más de una ocasión hemos comentado que en la literatura vasca se puede encontrar de todo, desde los aspectos puramente espirituales hasta las poesías y narraciones más obscenas, pasando por toda clase de inquietudes sociales, aunque unos temas se hayan desarrollado más que otros.

En nuestros días, quizás el humorismo se cultive menos que en otros tiempos. Aún así, no estamos exentos de ello. Incluso se encuentran otros aspectos divertidos. Por ejemplo, la revista Anaitasuna cuenta con una sección donde se reparten orejas de burro, para la crítica humorística de barbarismos en euskara. Pero la revista Karmel recoge en su sección de «las dulces letras» toda clase de curiosidades y entre las mismas vieron la luz los

populares versos humorísticos de Segundo, destinados a la descripción de una succulenta cena en la sociedad recreativa Dorrepe de Eibar, donde se despacharon nada menos que un borrico asado.

Lo que no dice el bersolari cronista es el paradero de las orejas. No creo que se les hubiera ocurrido enviar a la Sociedad Protectora de Animales, porque buena falta hacían en estos lares.

1977 - VI - 13

UMORE BELTZETIK

Heriotza bera gai harturik hizkirikiriak sortzea, umorea bera gorengo mailetan mugatzea deritzat. Eta gailur horretara erama-na zuten Deba arruaren behe parteko euskaldunek, Plaentzia bera buru dela. Bestela, non ausartu dira holako kantak haurrei erakustera?

*Txingili txingili maña,
bihar Santa Maiña,
etzi Domunusantu
gure umia zuluau sartu.
Aita doloretz,
ama negarrez,
abadiak kantuan,
errialen pozez.*

Honela hezitako mutikoak holako jarrera heriotzaren aurrez aurre. Eibarren diotenez, Plaentzian igaltzero bat aldamiñotik jausi ta bertan behera ziplo gorputz gelditu zenean. Adinekoak ez ausartzen emazteari alargundu zen berri ematen eta pintxetat zebilen mutikoa bidali zuten ahalik leunen kontuz esan ziezaion. Etxeko atea jo eta alargundu berriak irten orduko, esan omen zion:

—Zu, andra; zure gizonari txamarra erori zaio aldaminotik

behera.

—Tira tira, txamarra erori zaiola ta beste gabe hator neri aditzen ematera?

—Bai, baina, soinean zeroian.

Hala ere, Eibarren ba omen zen obretako kontratista azkarragorik. Plaentziarrak ez dute alperrik esaten: «Eibarko txitia, oillo». Lanean ari zirela, arrisguko eginkizunik agertzen baldin bazen, langileen artean hasten omen zen galdezka: «Mutillak, zuen artean ba al zegok inor balio ez duenik?».

Balioaren neurrian gora behera daude gauzak. Parametroak non eta nola jarriren gora beheran, noski. Eibarko langileak beharginak direnez, beharrak sortzen ohituak nonbait; bestela ez baita erraz lanean dihardutenei beren balioaz galdetzea. Plaentziar haiek erretirua hartu ondorean ere estimu handiagoan zuten bere bizia. Bai horixe! Plentziako agura zahartxo batzuk, kanposantu ondoko bidetxiurretik paseadan zijoaztela, Bronkiue-tatik jota zebilena hasi omen zen eztulka, «eju» eta «eju!» Adis-kideak, errukiturik:

—Hori duk eztula daukana.

Baina, eztuldunak, kanposantura begira erantzun zion:

—Hor daudenek hartuko lukete.

Ez ba inguru hontako zaharrak ere heriotzari lotsa asko diotelako.

Ba zen Eibarren Notxe gaitzizendun apaiz bat, herriko gorri guztiak lagun zituena. Heriotza inguruan familikoen artean baldin bazen, Notxe abadia hartzen zuten bitarteko. Honen alde ona, zera zen, apaiz bezala ez ezik lagun bezala ere agertu zeakeala. Behin, holako batean, etsipena harturik hiltzorian zegoen baten gelara sartu zen. Geixoak, ikusi orduko:

—Zer, Notxe? San Pedrorentzako errekaduren batekin hator ala?

Hala ere, uste guziak ez dira berdinak, ezta lasaitasunaren neurriak ere.

Hara, behin, adiskide gaixotua bizitatzera joan zen batena:

—Zer diok, Patxi?

—Iño, ez nahi nukean bezain ongi.

—Ba, ez hago hain gaizki ere. Bi anak ohean dituk behintzat.

—Zer? Bi anak ohean?

—Bai. Zeren don Nikanor hire medikuak esan didanez, anka bata kanposantuan daukala ta...

Baina ez gero pentsa mediku guzien izakera berdina denik. Bada bestelakorik ere. Ondoko bi gertaerok ditugu lekuko:

Sartu zen geixo bat medikuaren gelan. Goitik hasi ta behera errekonozitu du; eta, esaten dio:

—Aspaldi al zabiz geixorik?

—Bai jauna, ta mediku askokin ibilia naiz gainera. Batzuen-gandik etsipena ere jaso dut; baina nik oraindik bizi nahi nuke.

—Asko erretzen al duzu?

—Ez jauna, nere bizi guzien ez dut erre.

—Eta, edan?

—Edan ere ez.

—Zuk, behar bada, gehiegi jango duzu.

—Ez ba, beti izan naiz jatun txikia.

—Jokuan berandura arte egon eta erretiro txarrak izango dituzu.

—Ez ba, jauna, egundo ez naiz izan jokalaria eta beti goizago oheratzen naiz.

—Bueno; ta... emakumeekin ibiltzen al zara?

—Ez, ez dut holako bizio txarrik.

Orduan, medikuak, harirturik.

—Arraioa! Orduan, zuk, ezer ez egitekotan, zertarako nahi duzu bizi?

Bizitzerik merezi ez dutenentzat ere, denborak erabagitzen ditu gauzak, herioak denok neurri berdinez hartzen gaituenez.

On Mateo Mujika jauna Gasteizko apezpiku zela, pastoral bi-

zita eginaz joan omen zen egun batean Debara. Holakoetan, badakizute ba, batari eta besteari hartaz edo hontaz galderak egin behar. Garai hartan Martin Aranburu bergararra omen zen Debako mediku. Beasaingo batekin topo egitea, ah zer nolako kalamatrakak. On Mateo beasaindarra izaki, eta herriko medikuari ere zerbait galdetu beharrez, hara zer galdetu zion:

—Jende asko hiltzen al da herri hontan?

Aranbururen erantzuna:

—Hemen danak; batzuk lehenago eta beste batzuk geroago.

Hauk dira inguru hauetako umore agiriak. Bertako giroaren berri ez dakienarentzat, behar bada, gogortxoak. Umore larria, umore beltza. Baina, hau hola delarik, ulerkaitz zaionari, Orbe zenaren bertsoz adiaraziko diot:

*Eibarrek entzute txarra
dauka kanpuan
gezurrari balioa
emateien lekuan,
federik ez degula esateute
behar den moduan,
gurekin konforme eztauana
hobe billa joan,
akordauko da txarrauekin
trataturakoan.*

Honegatik, jaunak, ez bildurtu. Garean gareana legez.

Elgetako kanposantuko paretan konpontzen ari ziren batzuei, bertako herritar batek esan zien:

—Alperrik ari zerate.

—Zer ba?

—Zer ba, diozute gainera? Hor barruan daudenak irtetzerik ez dutelako, eta kanpuan gaudenok sartzerik nahi ez dugulako.

Beste behin, ezkonduz geroztik bizimodu eztsurik ezagutu ez zuen senar alargunduak, honako hitzak jarri zituen emaztearen

hobi edo sepultura ganean: «Hor zaude, andra, bion bakerako».

Beste batek ordea, gauza bat nahi zuen jakin, non hil behar zen. Zertako? Haraxe ez joateko.

Eta, Urliak:

—Zuen guzia utzi zion ospitalari.

—Zenbat?

—Zortzi seme.

Entiarruak klaseetan egiten ziranekoa dugu beste hau. Aita hilzorian eta semeak eztabaidaka, primerakoa, segundakoa ala terzerako entiarrua egin aitari. Semeetatik zekenenak:

—Tira, zer pentsatzen bizi zara? Aitari primerako entiarrua egitea bururatuko zaizue? Nahikoa duk terzerakoa ere.

Baina, hilzorian zegoan aitak piztu alditxo bat izan zuen eta semeen eztabaida entzunaz.

—Mutillak, ekarri nere abarketak eta neu joango nauk kanposantura.

* * *

Tal vez residan en el humor negro las esencias más selectas de todo lo que se entiende por humorístico, sobre todo cuando las chanzas y burlas alcanzan las cotas más altas de la propia sátira y los interlocutores saben llevarse en un asunto tan serio y luctuoso como es la muerte.

Por esto, un placentino o un eibarrés dirán que lo edificante no estriba en saber morir bien, sino en saber vivir bien. La muerte únicamente es problema para los vivos, sobre todo si hay testamento por medio.

Las anécdotas del presente texto constituyen en buena medida el modelo de humor negro de la cuenca baja del Deva guipuzcoano. A los habitantes de otras zonas les resulta difícil distinguir cuando se habla en serio entre un eibarrés y un placentino. Y, entre de veras y de bromas, ellos irán contando sus historias y sus historietas. Aquí únicamente se recoge una pequeña mues-

tra, desde el chaval que va a participar a la esposa del accidente de su marido a quien acaba de caerle la chaqueta desde el andamio, y lo peor del caso es que la llevaba puesta; hasta el epitafio a su esposa, donde reza: «Aquí yaces para la paz de ambos»; al del moribundo que ve entrar al cura con el viático y le pregunta si le trae algún recado para San Pedro, con el que se tendrá que ver muy pronto; o de aquel otro moribundo que, ante la discusión de sus hijos por no gastar en un entierro de cierta categoría, solicita sus alpargatas para irse caminando por su cuenta hasta el cementerio. Son muestras ejemplares del grado de humor negro de esta zona guipuzcoana.

1978 - VIII - 28

U S T E A K

Usteak uste diranez, lehen lehenengotik aurea hartzea hobe. Bein batian, eibartar bati esan zion apez batek:

—Zuen federik eza ezin diat konprenitu.

—Ez, e? Gure fedea ezin duzu konprenitu eta zelan konprenitu zezake modazale batek Antiguako Amari debozioa izatea?

Ustea erdi ustela bada ere, hor gelditzen zaigu beste erdia.

Xabier Iraeta plaentziarra Oñatin prozesiñua ikusten zegoala, gorputz erdiko imajina bat andan zeroiela konturatu zenean, bat-batcan eta barru-barrutik irten zitzaion:

—Zer santu klase dok hori... Erdia bakarrik?

Hori entzun zuen oñatiar batek erantzun omen zion:

—Zer xaukak ba gerritik gorakua bakarrik izateak?

—Hola neu be izango nintzakek santua, gerritik beherakorik gabe.

Zer ikusi, ha ikasi. Plaentzian mutikoak ere oso azkarrak dira beren usteak argi ta garbi azaltzeko. Hoietakoa mutiko bat, konfesatzeko, apezaren aurrean belaunikatu zenean; abadearen itauna:

—Ondo konfesatzeko zenbat gauza behar dira?

—Bi.

—Bi? Ia zertzuk diren.

—Abadia ta pekatuak.

Ez omen da obisporik lehenago apez izan gaberik, eta plaentziarrentzat ere, zelako lapiko halako tapa. Plaentziako abadiak, behin, ona ta txarraren filosofia adierazi behar zuenean, liburuak irakurtzearen usteak azalduaz, argitasun honekin hitz egin omen zuen:

—Txoriburu askok diñue, liburu onak eta txarrak, danak irakurri behar direla. Baiña, nik esango neuskie: onak eta txarrak danak irakurri behar badira, Perretxikuak be, onak eta txarrak, danak jan deitezela!

Umore beltzetik kanpora ere, inoiz, beltzak gertatzen dira Plaentzian. Behin, Domun-santu egunez, apaizak pulpilotik honako dei hau egin omen zuen:

—Gaur, Domun-eguna da, eta txinuendako «koletia» egin behar dugu.

Baina ez uste izan inor txino bezala arrapatzerik.

Parrokiarako organu berria egiteko etxerik etxe diru biltzen ziharduten batean. Diru batzaileetako batek Katu-baltzanean atea jo du, eta:

—Organu barria egiteko diru eske nator.

Baina gure agura hau elizan lehen filetan egoten ez zirenen

artekoa izanarren ere, errespetu guziarekin, honako erantzun hau eman zion:

—Hara, gorantziak parroko jaunarentzat eta esaiozu, gu, lehen go zaharrakin oso konforme gaudela.

Guraso bat apaiz jaunagana joan zen kontseju eske. Apenaz zen diru truk induljentziekin konformatzen ziren hoietakoa, baina ezta ere, ez zen, kontseju bila lehen aldiz joaten zena:

—Gure alabaren erretiru txarrentzat erremedioren bat eman behar didazu. Badakizu ba oraingo gazteak zelakoak diren... bart ere ordubietan etxeratu da eta...

—Ba..., zuk kontseju onak eman, dituan arriskoak ondo erakutsi eta asko errezatu.

—Bai, horretan dihardut, baina hala ere bildurrez naiz.

—Ez zazula bildurrik izan. Zuk zeure ustez ondo hezia ba duzu, konfiantza izan. Oraingo gazteekin gogorrean baino hobe da onean. Kontseju onak eman eta gainerakoa Jaikoaren esku utzi. Zu, trankil.

—Trankil? Trankil bai Jainkoak ankarteko gauzak etxean laga ahal izatekoak egin balitu.

Beste behin, lagun artean ari ziren, amerikanoak ilargiruntz bialdu zuten «Apolo» zeritzan kohetea zela ta, elkarri usteak agertzen. Beretako batek zion:

—Joan bai, joan egin dituk, baina kostako zaiek berriz lurrera itzultzea.

—Zer ba? Orain artekoak ondo etorri dituk, eta nere ustez oraingoak ere ez ditek izango eragozpenik.

—Bai, baina oraingo mundua berriz aurkituko ote ditek?

—Zer ba...?

—Ba; apezak sermoian esan duenez, mundu hau galdua omen zegok.

* * *

En el dialogar humorístico de nuestra zona vasca, cuenca baja

del Deva, se emplea muchísimo el trueque de conceptos para invertir o revertir el sentido propio de los asuntos. De esta forma, al clérigo que no comprendía la falta de fe de un eibarrés, éste le responde que también resulta incomprensible que un seguidor de la moda tuviera devoción por Nuestra Señora de la Antigua.

Se recuerda al placentino que contemplaba la procesión de Oñate y advirtiéndolo que las imágenes eran de medio cuerpo, y ante las mismas espetó: «Eliminando el cuerpo de cintura para abajo, cualquiera puede ser santo».

Aquel chaval que se presenta a confesarse y a quien el cura le pregunta si sabe qué hace falta para cumplir bien con tal requisito, el mozalbete le responde: —«sacerdote y pecados».

El cura que durante su predicación sobre el bien y el mal acusa a las malas lecturas que atentan a la moral y, a la hora de aportar ejemplos, dice que si se han de leer toda clase de libros, sin distinción entre buenos y malos, por la misma razón, los que defienden tal postura, también deberían comer las setas malas y buenas sin distinción alguna.

El mismo, durante el Domund, pide que se haga «coleta» (colecta) para los chinos.

El escéptico eibarrés que, respetuosamente, supo dar la negativa al encargado de recaudar fondos para el nuevo órgano parroquial: «Mis saludos para el Sr. párroco y tenga la bondad de decirle que nosotros estamos muy conformes con el viejo órgano»

El padre que recurre alarmado al sacerdote porque su hija se retira muy tarde por las noches, y el cura que le recomienda paciencia, buenos consejos y muchos rezos. Es decir, no preocuparse tanto y confiar en Dios. El padre, no conforme con ello, argumentó: «No sería preocupante si el Señor hubiera hecho los penitales desmontables para poder retenerlos en casa».

Un buen día, un grupo de jubilados dialogaba en torno al cohete «Apolo» que acababan de lanzar al espacio los americanos. El más socarrón de ellos dudaba mucho en el éxito del retorno. Opinaba que les costaría encontrar de nuevo la Tierra, pues según manifestó el señor párroco en su sermón del domingo, este mundo está perdido.

EDICIONES

de la Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialaren ARGITARAPENAK

«GUIPUZCOA» BILDUMA

- 1—GUIPUZCOA. Antonio Epelde, Serapio Múgica, Jesús Elósegui, José Miguel Barandiarán, Fausto Arocena, José de Arteche, Ignacio Pérez-Arregui, José Ignacio Tellechea, Luis Michelena, Antonio Zavala, Luis Villasante, Miguel Pelay Orozco, Manuel de Lecuona, Javier Bello Portu, Ignacio Barriola, Jesús María de Arozamena, José María Busca Isusi. (Agorturik)
- 2—ASI ES LA CAJA. (Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialaren empresa liburua).
- 3—GIZA-BIZIA. DICCIONARIO ANATOMICO BILINGUE. Carlos Goena, S.J.
- 4—ORIGEN Y EVOLUCION DE LA PINTURA VASCA. EUSKAL PINTURAREN SORRERA ETA EBOLUZIOA. Juan María Alvarez Emparanza.
- 5—GUIA SENTIMENTAL DEL BIDASOA. Leonardo Urteaga.
- 6—INSTITUTO ONCOLOGICO DE LA CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA.
- 7—AGIRIAK. EUSKAL POETAK ETA ARTISTAK G. ARESTI-REN OMENEZ.
- 8—PINTURA VASCA CONTEMPORANEA. Juan M. Alvarez Emparanza.
- 9—UN DIA DE SAN MARCIAL. Felipe Iguñiz.
- 10—ANTROPOLOGIA Y RELIGION EN EL PUEBLO VASCO. Emeterio Sorazu.
- 11—DONDE EL VERANEO NACE. José J. Arjona.
- 12—OPERA OMNIA-ANTXIETA. Juan de Anchieta.
- 13—SAN SEBASTIAN EN DIBUJOS DE ELADIO JIMENO.

«ECONOMIA» BILDUMA

- 1—LA FUNCION DE LOS MODERNOS MEDIOS DE PAGO. Alberto Martínez Aramberri.
- 2—CUENTA CORRIENTE BANCARIA Y CLAUSULA «SIN GASTOS». José María de Eizaguirre.
- 3—LA FUNCION DE PERSONAL EN UNA ECONOMIA SOCIAL DE MERCADO. XIII Jornadas de Estudio de la Asociación Española de Dirección de Personal.

«DOCUMENTO» BILDUMA

- 1—LA FORALIDAD GUIPUZCOANA. Antonio Cillán Apalategui (Bigarren argitarapena).
- 2—LA PARROQUIA DE SAN PEDRO DE LASARTE. Manuel de Lecuona (Agorturik).
- 3—GUIPUZCOA EN LA EDAD ANTIGUA. PREHISTORIA Y ROMANIZACION. Ignacio Barandiarán. (Bigarren argitarapena)
- 4—CASERIOS DE GUIPUZCOA. Iñaki Linazasoro. (Bigarren argitarapena)
- 5—AZCOITIA, CUNA DE PELOTARIS. Jesús María Beristain.
- 6—MONDRAGON: SUS CALLES. José Letona Arrieta.
- 7—GLOSAS EUSKARAS. José Luis Banús y Aguirre.
- 8—LA ATENCION A LA PARALISIS CEREBRAL EN GUIPUZCOA. Centro de Estudios Socioeconómicos Gaur. Asociación Guipuzcoana de Ayuda a la Parálisis Cerebral, ASPACE.
- 9—DE ETNOGRAFIA VASCA: EL CASERIO-RITOS FUNEBRES-GALERA DEL BOYERO-LAS FERRERIAS. Juan Garmendia Larrañaga.
- 10—RONCESVALLES EN GUIPUZCOA (Hiru zatitan). José María Mutiloa Poza.
- 11—ESNE ETA HARAGI SORTZEAREN AZTERKETA GIPUZKOAKO BASERRIETAN. Lurgintza.
- 12—ESTUDIO DE LA PRODUCCION DE LECHE Y CARNE EN CASERIOS DE GUIPUZCOA. Lurgintza.
- 13—PARTIENDO DE GUIPUZCOA. Iñaki Linazasoro.
- 14—ORIO EN EL REMO. 75 AÑOS DE HISTORIA. Luis Azcue Aldaz.
- 15—HISTORIAS DE GUIPUZCOA. José Berruezo.
- 16—GOGOZ, GURE HERRIKO GAUZAK. COSAS DE NUESTRO PAIS. Juan San Martín.
- 17—KURTZEBARRI. José Letona-Juan Leibar.
- 18—CORAL SANTA CECILIA. Javier María Sada.
- 19—JAN EDANAK. Antonio Arrúe.
- 20—CATALOGO DEL ANTIGUO ARCHIVO MUSICAL DEL SANTUARIO DE ARANZAZU. Jon Bagüés.
- 21—CASAS SOLARES DE GUIPUZCOA. Roque Aldabaldetrecu.
- 22—ARBOLES EN GUIPUZCOA. Gregorio Fisac y Javier Hdez. Aina.
- 23—TOLOSA'K BERE KULTURAGILEEI OMENALDIA.
- 24—GREMIOS, OFICIOS Y COFRADIAS EN EL PAIS VASCO. Juan Garmendia Larrañaga.
- 25—FERRERIAS EN LEGAZPI. Ignacio Arbide y otros.
- 26—HISTORIA Y GUIA DE TOLOSA. Iñaki Linazasoro.
- 27—EL PROBLEMA VASCO Y SU PROFUNDA RAIZ POLITICO-CULTURAL. Martín de Ugalde.
- 28—BIDEZ, GURE HERRIKO GAUZAK. COSAS DE NUESTRO PAIS. Juan San Martín.

«JAKIN» BILDUMA

- 1—AVIRANETA O LA VIDA DE UN CONSPIRADOR. Pio Baroja. (Agorturik).
- 2—TERRANOVA. Javier de Aramburu.
- 3—LOS GATOS. Ramón Zulaica.
- 4—LOPE DE AGUIRRE, TRAIADOR. José de Arteche.

- 5—BIOZKADAK. Luis Jáuregui «Jautarkol».
- 6—CUATRO PASOS POR LA INDIA. Albino Mallo.
- 7—CIUDADANOS/GUIPUZCOA. Robert Pastor.
- 8—IPUINAK. Gabriel Aresti.
- 9—JOANAK JOAN. Yon Etxaide Itharte.

«ANTZERTI» BILDUMA

- 1—MUÑAGORRI. Antonio María Labayen.

«PREMIOS LITERARIOS CIUDAD DE IRUN» BILDUMA

«IPUIAK» SAILA. (Euskal ipuiak).

- 1—JA ZAHARRA, JA ZAHARRAREN, JO ETA NI. José Ignacio Zubizarreta Múgica eta Francisco Sagarzazu Badiola. (Saria: 30.000 pezeta). / KARAKOL PRESOA. Luis Haranburu Altuna. / MIRMIÑO. Nicolás Alday Eizaguirre. / BUZTAN-TXURI. Mikel Goenaga Mendizábal. / JONTXU'REN AZKENENGO ITXASORATZEA. José María Etxaburu.

«OLERKIAK» SAILA. (EUSKAL POEMAGINTZA).

- 1—GAUEAN OIHU. Joan Ignacio Goikoetxea «Gaztelu». (1970 saria: 40.000 pezeta).
- 2—BIZIAREN ERROETAN. Joan Inazio Goikoetxea «Gaztelu». (1971 saria: 50.000 pezeta).
- 3—BIZITZAKO URRATSETAN. Martín Iturbe Balda. (1972 saria: 50.000 pezeta).
- 4—ASEKAITZ. Martín Iturbe Balda. (1973 saria: 60.000 pezeta). / MAITEÑO. Xabier Azurmendi. (1973 amaitzaile).
- 5—HUTSATIK ESPARANTZARA. Juan María Irigoyen. (1974 saria: 75.000 pezeta) / HERIOTZAREN ETA BIZITZAREN MUGETAKO ENE HITZAK. Iñaki Zubizarreta. (Amaitzaile).
- 6—HIGIDURA BERDEZ. Mikel Zárate Lejarraga. (1976 saria: 125.000 pezeta).
- 7—KONDAIRAREN IHAUTERIAN. José Angel Irigaray. (1977 saria: 125.000 pezeta).
- 8—HERBESTEAN Paulo Iztueta. (1978 saria: 125.000 pezeta).
- 9—ZURUBI LUZEA Pedro Martín Zabaleta. (1979 saria: 125.000 pezeta).

«POESIA» SAILA (GAZTELERAZKO POEMAGINTZA)

- 1—TRUENOS Y FLAUTAS EN UN TEMPLO. Antonio Colinas. (1970 saria: 40.000 pezeta).
- 2—LARGO REGRESO A ITACA Y OTROS POEMAS. Jorge G. Aranguren. (1971 saria: 50.000 pezeta).
- 3—LOS ARRIATES. Manuel Ríos Ruiz. (1972 saria: 50.000 pezeta).
- 4—RETRATO RESPIRABLE EN UN DESVAN. Angél García López. (1973 saria: 60.000 pezeta). / CEREMONIAL. José Ledesma Criado. (Amaitzaile).
- 5—EL AIRE SOMBRIO. Alfonso López Gradolí. (1974 saria: 75.000)

- pezeta). / EMBRIAGUEZ SIN DIA. Francisco Toledano. (Amaitzaile).
- 6—PALABRA EN PENA. José Carlos Gallardo. (1975 saria: 100.000 pezeta).
 - 7—LOS TRESCIENTOS ESCALONES. Francisca Aguirre. (1976 saria: 125.000 pezeta).
 - 8—POSESO EN LAYLA. Mahmud Sobh. (1977 saria: 125.000 pezeta).
 - 9—ESCRITO EN EL SUR. Manuel Álvarez Ortega. (1978 saria: 125.000 pezeta).
 - 10—ACUMULADA NUMEROSA HERRUMBRE. Alfredo Buxán. (1979 saria: 125.000 pezeta).

•ELABERRIA• SAILA (EUSKAL ELABERRIA)

- 1—ESKU LEUNA. Gotzon Gárate. (1977 saria: 250.000 pezeta).
- 2—ABUZTUAREN 15EKO BAZKALONDOAN. Joxe Agustin Arrieta. (1978 saria: 250.000 pezeta).

•NOVELA• SAILA. (GAZTELERAZKO ELABERRIA).

- 1—EN LA MUERTE DE SANTA CRUZ JARAMILLO. Luis José Sánchez Cuñat. 1970 saria: 75.000 pezeta).
- 2—LAS DIMENSIONES DEL CUERPO HUMANO. José María Mendiola. (1971 saria: 100.000 pezeta).
- 3—LA OTRA VERTIENTE. Gregorio Gallego García. (1972 saria: 125.000 pezeta). (Bigarren argitarapena).
- 4—TRISTE CANTA EL BUHO. Carlos Murciano. (1973 saria: 125.000 pezeta).
- 5—CUANDO VIVE LA ILUSION. Manuel Linares. (1974 saria: 125.000 pezeta).
- 6—EN LA JAULA. José María Álvarez Cruz. (1975 saria: 200.000 pezeta).
- 7—LA OSCURIDAD SOMOS NOSOTROS. Elena Santiago. (1976 saria: 250.000 pezeta).
- 8—PARA NO SE QUIEN. Francisco Sagarzazu. (1977 saria: 250.000 pezeta).
- 9—EL SEÑUELO. J. Ramón Gómez Nazábal. (1978 saria: 250.000 pezeta).
- 10—LA DERROTA DEL CHIVO. Leopoldo O'Shanahan. (1979 saria: 250.000 pezeta).

•SAIAKERA• SAILA. (EUSKAL SAIKERA).

- 1—MIRANDE ETA KRISTAUTASUNA. Joxe Azurmendi Otaegui. (1977 saria: 200.000 pezeta).

•ENSAYO• SAILA. (GAZTELERAZKO SAIKERA).

- 1—COLLAGE NUM. 1. Ricardo Ugarte de Zubirrain. (1970 saria: 50.000 pezeta).
- 2—BREVE ESTUDIO DE LA NOVELA ESPAÑOLA (1938-1969). Mercedes Sáenz Alonso. (1971 saria: 75.000 pezeta).

- 3—CINCO ESCRITORES PERIODISTAS. José Acosta Montoro. (1972 saria: 75.000 pezeta).
- 4—ALGUNOS TOPICOS ESPAÑOLES Y OTRAS DENUNCIAS. José Antonio Alvarez Osés. (1973 saria: 100.000 pezeta).
- 5—PARTIDOS POLITICOS ECLESIALES. José Luis de Orella y Unzué. (1975 saria: 200.000 pezeta).
- 6—LA CRISIS DE GUIPUZCOA. José María Mutiloa Poza. (1976 saria: 200.000 pezeta).
- 7—HACIA UNA NUEVA CONFIGURACION DEL ESPACIO POLITICO. Juan José Ruiz Rico. (1977 saria: 200.000 pezeta).
- 8—COLONIZACION POLITICA DEL CATOLICISMO. Francisco Rodríguez de Coro. (1978 saria: 200.000 pezeta).
- 9—GUIPUZCOA EN LA DEMOCRACIA REVOLUCIONARIA 1868-1876. Francisco Rodríguez de Coro. (1979 saria: 200.000 pezeta).

«MANUALES» BILDUMA

- 1—SETAS - PERRETXIKOAK. Iñaki Linazasoro.
- 2—JUAN IGNACIO DE IZTUETA. Javier de Aramburu.
- 3—LAS DANZAS DEL CORPUS DE OÑATE. Ignacio Zumalde.
- 4—LOS AMIGOS DEL PAIS - HERRI LAGUNAK. Juan Ignacio de Uría.
- 5—E L ALARDE DE FUENTERRABIA. Javier de Aramburu.
- 6—IPARRAGUIRRE. Iñaki Linazasoro.
- 7—CANCIONES DE FLAUTA (1.ª PARTE). Mercedes Iglesias y Alicia Martín.
- 8—CANCIONES DE FLAUTA (2.ª PARTE). Mercedes Iglesias y Alicia Martín.
- 9—EL ARTE DE GUIPUZCOA AL ALCANCE DE LOS NIÑOS. GIPUZKOAKO ARTEA HAURREN ADIMENAREN ESKU. M.ª Asunción Arrázola.
- 10—SALBATORE MITXELENA. Karmelo Iturria.
- 11—MARIPOSAS DE GUIPUZCOA-GIPUZKOAKO TXIMELETAK. Carlos Gómez de Aizpurua.

«OBRAS SOCIALES» BILDUMA

- 1—CARTILLA PECUARIA DEL GANADO VACUNO (1947).
- 2—PROTECCION AL CASERIO (1950).
- 3—LUCHA CONTRA EL CANCER. 50 AÑOS DE MORTALIDAD Y MORBILIDAD CANCEROSA ESPAÑOLA (1954).
- 4—PROBLEMAS DE CANCEROLOGIA ACTUAL (1960).
- 5—INDICE BIBLIOGRAFICO DE PUBLICACIONES BELENISTAS Y TEMAS AFINES (1967).

HAURRENTZAT ALBUMAK

- 1—ESCUDOS DE LA PROVINCIA DE GUIPUZCOA. José Luis Zubiaurre.
- 2—MONTES Y RIOS DE GUIPUZCOA. (Agorturik).
- 3—ALBUM DE ARTESANIA VASCA. Juan Garmendia Larrañaga. (Agorturik).
- 4—PERSONAJES GUIPUZCOANOS (I SERIE). Javier de Aramburu.
- 5—PERSONAJES GUIPUZCOANOS (II SERIE). Javier de Aramburu.

- 6—ARBOLES DE GUIPUZCOA. GURE HERRIKO ZUHAITZAK. Javier Hernández y Gregorio Fisac.
- 7—GIPUZKOAKO OROITARRIAK-MONUMENTOS DE GUIPUZCOA. Luis Pedro Peña Santiago.
- 8—GIPUZKOAKO PREHISTORIA-PREHISTORIA DE GUIPUZCOA. Jesús Altuna.

«AUDIOBISUAL» BILDUMA

- 1— ARTE EN GUIPUZCOA - DIAPOSITIVAS COMENTADAS GIPUZKOAKO ARTEA - DIAPOSITIBAK ADIERAZPENEKIN M. Asunción Arrázola.
 - 1.1. La Prehistoria en Guipúzcoa-Prehistoria Gipuzkoan (1).
 - 1.2. Roma en Irún-Erroma Irunen.
 - 1.3. Prerrománico y Románico en Guipúzcoa-Prerromaniko eta Erromanikoa Gipuzkoan (1).
 - 1.4. El Románico en Guipúzcoa-Erromanikoa Gipuzkoan (2).
 - 1.5. El Gótico en Guipúzcoa-Gotikoa Gipuzkoan (1).
 - 1.6. El Gótico y el Mudéjar en Guipúzcoa-Gotikoa eta Mudejarra Gipuzkoan (2).
 - 1.7. El Renacimiento en Guipúzcoa-Errenazimendua Gipuzkoan (1).
 - 1.8. La Universidad de Oñate-Renacimiento - Oinatiko Unibertsitatea-Errenazimendua (2).
 - 1.9. La escultura del Renacimiento en Guipúzcoa-Errenazimenduko eskultura Gipuzkoan (3).
 - 1.10. El Barroco en Guipúzcoa-Arquitectura - Barrokoa Gipuzkoan-Arkiturgintza (1).
 - 1.11. El Barroco en Guipúzcoa-Escultura - Barrokoa Gipuzkoan-Eskulturgintza (2).
 - 1.12. El Neoclasicismo y la Restauración en Guipúzcoa - Neoklasikoa eta Berriztapena Gipuzkoan.
 - 1.13. El Siglo XX en Guipúzcoa - XX mendeko artea Gipuzkoan (1).

LEHEN LANAK

- LO QUE ES Y LO QUE HA HECHO LA CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA EN LOS 25 PRIMEROS AÑOS DE SU VIDA (1921). (Agorturik).
- CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA: SU ORIGEN, SUS GARANTIAS, SU EXTENSION, SUS SERVICIOS (1936). (Agorturik).
- CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA (1945). (Agorturik)
- EL AHORRO INFANTIL EN GUIPUZCOA (1946). (Agorturik).
- LA CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA EN SUS PRIMEROS 50 AÑOS (1946). (Agorturik).
- LAS SUCURSALES DE LA CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA (1949). (Agorturik).

ZABALPEN LIBURUXKAK

- 1—EDUCACION EN CALCULADORAS PARA PROFESORES DE ENSEÑANZA MEDIA.

- 2—TEORIA Y PRACTICA BELENISTA (INTRODUCCION). Juan Pérez-Cuadrado, Pbro.
- 3—BREVIARIO POETICO DE LA NAVIDAD. Juan José Pérez Ormazábal.
- 4—LA NAVIDAD EN LA FILATELIA. Norberto Chiapuso.
- 5—CONFERENCIAS ACTO ENTREGA TITULOS MASTER (1974).
- 6—COMO CONSTRUIREIS VUESTRO BELEN PORTATIL. Juan Pérez-Cuadrado, Pbro.
- 7—EDUCACION Y EXPRESION INFANTIL. HAUR EZKUNDEA ETA EXPRESIO-BIDEA. Educadores de Villarreal y Zumárraga.
- 8—FIGURAS DE NACIMIENTO. María Dolores Enríquez Arranz.
- 9—ALEGRIA DE ORIA. MONOGRAFIA DE FRANCISCO XAVIER DE IRIARTE (1786). José Garmendia Arruebarrena.
- 10—EN AQUEL TIEMPO. Emilio Itúrbide Orduña.
- 11—LA PINTURA EN LOS BELENES. José Galán de Francisco.
- 12—BELEN, LUZ DEL MUNDO. David Gonzalo Maeso.
- 13—COMO SE HACEN LOS CHRISTMAS. Juan Pérez-Cuadrado, Pbro.
- 14—HISTORIA BREVE DEL BELEN. Juan Gurruchaga Saint Supery.
- 15—HIJOS ILUSTRES DE SEGURA. Juan Bautista de Ayerbe.
- 16—ITURRIAGA. Mujikako Gregorio.
- 17—75 ANIVERSARIO DE LA ESCUELA DE SAN JOSE. Javier M.* Sada.
- 18—LA GIMNASIA. José Errasti.
- 19—EL MEJOR POEMA PASTORIL DE LOPE. Juan José Pérez Ormazábal.
- 20—ZUMARRAGA-EL TEMPLO PARROQUIAL DE ANDRA MARI DE LA ASUNCION. Iñaki Linazasoro.
- 21—BELENES DE PAPEL. Rafael Fúster López.

BESTE ARGITARAPENA

- 1—PALACIO PROVINCIAL - EXCMA. DIPUTACION DE GUIPUZCOA.
- 2—GUIA DE LA ASOCIACIONO DE LICENCIADOS DE CIENCIAS EMPRESARIALES.
- 3—GIPUZKOAKO DANTZAK. DANZAS DE GUIPUZCOA (PARTITU-MUSICALES). Juan Ignacio de Iztueta.
- 4—SOMOS GUIPUZCOANOS. Félix Elejalde. (4gn argitarapena)
- 5—GIPUZKOARRAK GERA. Félix Elejalde. (2gn argitarapena)
- 6—GUIA TURISTICA DE GUIPUZCOA. María Isabel Ormazábal Azurmendi.
- 7—CATALOGO DE LEPIDOPTEROS. Carlos Gómez de Aizpurua.
- 8—VIEJAS RECETAS DE NUESTROS CASERIOS. José Castillo.
- 9—COSAS. ANECDOTARIO DE EUSKALERRIA. Rafael Castellano de la Puente.
- 10—26.º CURSO INTERNACIONAL DE CRIMINOLOGIA. DELINCUENCIA E INADAPTACION JUVENIL.
- 11—SUTONDOAN. Rafael Castellano de la Puente.
- 12—LUR BERRI BILLA. Nemesio Echániz.

DISKAK

- 1—CORO EASO, San Sebastián.
- 2—CORO AMETSA, Irún.

- 3—CORAL ANDRA MARI, Rentería.
- 4—OCHOTE ERTIZKA, San Sebastián.

MAPAK

- 1—PLANO DE IRUN Y FUENTERRABIA (1973).
- 2—MAPA DE GUIPUZCOA (1974).

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF TORONTO

1964

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
130 St. George Street, Toronto, Ontario

«DOCUMENTO» BILDUMA

- 1 — La Foralidad Guipuzcoana
- 2 — La Parroquia de San Pedro de Lasarte
- 3 — Guipúzcoa en la Edad Antigua.
Prehistoria y Romanización
- 4 — Caseríos de Guipúzcoa
- 5 — Azcoitia, cuna de pelotaris
- 6 — Mondragón: sus calles
- 7 — Glosas eúskaras
- 8 — La atención a la parálisis cerebral
en Guipúzcoa
- 9 — De etnografía vasca: El caserío-Ritos
fúnebres-Galera del boyero-Las fer-
rerías
- 10 — Roncesvalles en Guipúzcoa
- 11 — Esne eta haragi sortzearen azterketa
Gipuzkoako baserrietan
- 12 — Estudio de la producción de leche y
carne en caseríos de Guipúzcoa
- 13 — Partiendo de Guipúzcoa
- 14 — Orio en el remo. 75 años de historia
- 16 — Gogoz-Gure herriko gauzak-Cosas de
nuestro país
- 17 — Kurtzebarri
- 18 — Coral Santa Cecilia
- 19 — Jan edanak
- 20 — Catálogo del antiguo archivo musi-
cal del Santuario de Aránzazu
- 21 — Casas solares de Guipúzcoa
- 22 — Arboles en Guipúzcoa
- 23 — Tolosa'k bere kulturagileei omenaldia
- 24 — Gremios, Oficios y Cofradías en el
País Vasco
- 25 — Ferrerías en Legazpi
- 26 — Historia y guía de Tolosa
- 27 — El problema fundamental de la cul-
tura vasca
- 28 — Bidez-Gure herriko gauzak-Cosas de
nuestro país

Colección "Documento"

EDICIONES
DE LA CAJA
DE AHORROS
PROVINCIAL
DE GUIPUZCOA